

УДК 599.742.4(477.86)

СТАН ПОПУЛЯЦІЇ ВИДРИ РІЧКОВОЇ (*LUTRA LUTRA*) НА ТЕРИТОРІЇ НПП «БУЗЬКИЙ ГАРД»

Андрій АНДРУСЕНКО

Національний природний парк «Бузький Гард», с. Мигія, Первомайський р-н, Миколаївська обл., 55223
"Buzky Gard" National Park, vil. Mygiya, Pervomaysk district, Mykolaiv province, 55223, Ukraine
E-mail: andrusenko_am@ukr.net

Стан популяції видри річкової (*Lutra lutra*) на території НПП «Бузький Гард». — Андрусенко А.
— Наведено дані про відносну чисельність та особливості розповсюдження видри річкової на території національного природного парку «Бузький Гард».

Ключові слова: видра річкова, популяція, чисельність, національний природний парк «Бузький гард».

The population state of the river otter (*Lutra lutra*) in the "Buzky Gard" National Park. — Andrusenko A.
— Data about relative number and distribution features of the river otter in "Buzky Gard" National Park's territory has been given.

Key words: river otter, population, number, "Buzky Gard" National Park.

Вступ

Видра річкова (*Lutra lutra*) — рідкісний звір, занесений до II видання «Червоної книги України» як вид, стан якого близький до загрозового (ЧКУ, 1994), до III видання — як «неоцінений вид» (ЧКУ, 2009), до Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи та до Європейського червоного списку — як вид, близький до стану загрози зникнення, а також до II додатку Бернської конвенції (Годлевська, Загороднюк, 2010).

В межах України вид вивчений недостатньо. В сучасній літературі містяться лише фрагментарні дані щодо поширення виду в окремих регіонах України. Дані мисливських обліків є досить відносними. Практично повністю відсутня інформація щодо чисельності та біології виду на території України (Киселюк, 2006).

Вивчення теріофауни Гранітно-степового Побужжя розпочате ще в 1980-х рр., потім дослідження видового набору та територіально-біотопного розподілу ссавців виконували на початку 90-х рр. і в 2002–2004 рр. Але з різних причин інвентаризаційно-облікові роботи по деяким видам та систематичним групам не виконані в належному обсязі (Роман, 2004).

Автором зроблено спробу аналізу стану популяції видри річкової на одній з природно-заповідних територій північного Причорномор'я. Звичайно отримані дані відображають тільки відносну чисельність цього виду, але, провівши в майбутньому багаторазове висліджування та картуючи її сліди, планується виявити індивідуальні ділянки тварин і одержати дані про абсолютну чисельність видри в регіоні.

Матеріали та методи

Матеріал зібраний на 3-х ділянках, які відрізняються територіально та за біотопами:

1) від м. Первомайськ до с. Іванівка по долині р. Південний Буг (територія Мигійського науково-дослідного природоохоронного відділення). Біотопи: порожисті ділянки річок, каньйоноподібні та V-подібні долини, байрачні, заплавні, плакорні штучні листяні ліси, лісосмуги, агроландшафти;

2) долина р. Південний Буг від с. Львів до смт Олександрівка (територія Богданівського науково-дослідного природоохоронного відділення). Біотопи: пологі долини річок з виходами граніту, кам'яністі балки, степові та лугові ділянки, лісосмуги, агроландшафти, молоді листяні ліси;

3) по долині річок Мертвовод та Арбузинка від сіл Трикрати та Петропівлівка до с. Актове (територія Трикратського науково-дослідного природоохоронного відділення). Біотопи: каньйоноподібні та V-подібні долини, байрачні, заплавні листяні ліси, лісосмуги, степові та лугові ділянки, агроландшафти.

Основними методами, які використовувалися для збору інформації були: обстеження берегів водойм та реєстрація виявлених слідів життєдіяльності видри річкової, а саме відбитків кінцівок (1-ша ділянка) (Андрієнко та ін., 2002) та збір інформації на основі спостережень співробітників НПП «Бузький Гард» (2, 3 ділянки).

Результати досліджень

Обстеження 1-ї ділянки проводилося в зимовий період 16–26.02.2010 р. уздовж правого та лівого берегів р. Південний Буг (табл. 1). З таблиці видно, що відносна чисельність видри річкової на території Мигійського відділення близько 30 особин, в середньому 2 особини на 1 км берегової лінії.

Сліди життєдіяльності видри не спостерігалися під час обстежень на частині ділянки від початку території парку і вниз за течією на ~2 км. Це можна пояснити тим, що басейн річки на даній території характеризується повільною течією і суцільно покривається кригою, що обмежує доступ тварин до води під час льодоставу.

Рис 1. Місця постійної реєстрації слідів життєдіяльності видри річкової на території НПП «Бузький Гард»: ● — Мигійське, ■ — Трикратське, ▲ — Богданівське науково-дослідні природоохоронні відділення.

Таблиця 1. Результати відносного обліку видри річкової на 1-й ділянці

Дата обліку	Довжина маршруту	Кількість зареєстрованих слідів	
		всього	в середньому на 1 км
16.02.2010	13 км	26	2
19.02.2010	13 км	31	2.4
24.02.2010	13 км	30	2.3
26.02.2010	13 км	28	2.1

Виявлено 8 частин ділянки, на яких сліди життєдіяльності видри спостерігалися постійно — під час кожного обстеження (рис. 1). Розміщені вони в місцях, що характеризуються наявністю течії, обривистими берегами або розташуванням поруч островів.

Дані про розповсюдження видри річкової на території 2-ї і 3-ї ділянок були надані працівниками відділу охорони Богданівського та Трикратського науково-дослідних природоохоронних відділень відповідно (зібрані влітку 2010 року).

На території 2-ї ділянки відомо 4 місця, де сліди життєдіяльності видри реєструються постійно (відбитки кінцівок, екскременти та харчові столики). Розташовані ці території в основному поблизу населених пунктів (рис. 1). Це можна пояснити наявністю старих млинів і камінних насипів, що захищали млини під час льодоходів. Завдяки насипам, вода взимку не замерзає — створюючи сприятливі умови для видри.

Що стосується 3-ї ділянки — поки що відбитки кінцівок лап знайдені лише на р. Арбузника поблизу Арбузинського каньйону (рис. 1). Звичайно інформація по 2-й і 3-й ділянці неповна і потребує більш детального вивчення.

Висновки

З отриманих результатів видно, що видра річкова є звичайним видом на території НПП «Бузький Гард».

Найсприятливіші умови для виду склалися на території Мигійського науково-дослідного природоохоронного відділення: це порожисті ділянки річок — значна територія басейну не покривається кригою та придатна структура берегів;

На території Богданівського науково-дослідного природоохоронного відділення в розповсюдженні видри значну роль відіграла діяльність людини.

Література

- Андрієнко Т. Л., Попович С. Ю., Парчук Г. В. та ін. Програма Літопису природи для заповідників та національних природних парків : Методичний посібник / Під ред. Т. Л. Андрієнко. — Київ : Академперіодика, 2002. — С. 57.
- Голдєвська О., Загороднюк І. Славці // Фауна України: охоронні категорії. Довідник. — Київ, 2010. — С. 27.
- Киселюк О. І. Видра річкова — *Lutra lutra* Linnaeus, 1758 // Плани заходів щодо збереження видів флори та фауни, що занесені до Червоної книги України та в міжнародні Червоні переліки, в межах установ природно-заповідного фонду: збірник статей. — Харків : ВД «Райдер», 2006. — С. 150–152.
- Роман Є. Г. Теріофауна регіонального ландшафтного парку «Гранітно-степове Побужжя» // Літопис природи РЛП «Гранітно-степове Побужжя». — 2004. — Том 7.
- Червона книга України. Тваринний світ. — Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1994. — С. 464.
- Червона книга України. Тваринний світ / За ред. І. А. Акімова. — Київ : Глобалконсалтинг, 2009. — С. 543.